

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 2C0012

VOCATIONAL EDUCATION

Received: November 2008
Accepted: June 2009
Series : 2C
ISSN : 1308-7355
© 2009 www.newwsa.com

Nuran Ülker
Gazi University
nulker@gazi.edu.tr
Ankara-Turkey

GELENEKSEL AYAŞ DİVAL İŞLEMELERİ

ÖZET

Kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen ve geleneksel Türk işleme sanatı içerisinde özel bir yeri olan dival işleme tekniği günümüzde halen varlığını korumaktadır. Bu önemli kültür mirasımızın bizden sonraki nesillere taşınması gerekmektedir. Ancak anadan evladına emanet edilerek gelen ve sandıklarda, bohçalarda saklanan dival işleme ürünleri zamanla yıpranmakta, parçalanmakta ve kaybolmaktadır. Ayrıca konuyla ilgili yeterli araştırma ve arşiv çalışmasının yapılmaması ise dival işlemeciliğinin geleceği açısından önemli bir problem oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Anadolu'nun zengin maddi kültür değerlerinin yoğun olarak bulunduğu Ayaş ilçesinde tespit edilen, geçmişten günümüze ulaşmış dival işlemlerin gereç, teknik, renk, motif, kompozisyon özellikleri incelenmiş ve fotoğraflarla desteklenerek sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ayaş, Kültür Mirası, Dival İşleme, Çeyiz, Geleneksel

TRADITIONAL DİVAL EMBROIDERY OF AYAŞ

ABSTRACT

Dival work technique which has a important place in The Turkish Embroidery still exist in our times. It is necessary to transfer this important cultural heritage to other generations. However, the samples of embroidery are kept in chests, in bundles and the ones are worn through usage, archives and documentation are not available and these circumstances cause a great loss for regional embroidery and pose a problem for the future of traditional embroidery. This study was conducted to specify the tools, techniques, patterns, and composition features of the embroidery which has reached our times from history and observed in the Ayaş region where there is a concentration of the rich cultural values of Anatolia.

Keywords: Ayaş, Cultural Heritage, Embroidery, Trousseau, Traditional

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Kültür değerleri bir ülkenin dili, tarihi, inancı, sanatı, gelenek ve görenekleri, idealleri, düşünceleri ve duygularıdır. Bir milletin itibarını kazanıp koruyabilmesi, kültür varlıklarına sahip çıkması ile olasıdır. Toplumlar, kendi öz kültür varlıklarını, bütün özellikleri ve güzellikleri ile tanıdıkları, benimsedikleri ve onları gereği gibi koruma bilincine sahip oldukları sürece ile var olurlar. Bu kültür varlıkları arasında diğer ürünler kadar geleneksel el sanatları da önemlidir.

Geleneksel el sanatlarımız içerisinde işlemelerin özel bir yeri vardır. Değişik tekniklerle yapılan işlemler arasında ise ülkemizin pek çok yöresinde farklı özelliklerle uygulanmaya ve kullanılmaya devam eden "dival işleme tekniği" önemli bir yere sahiptir.

Ayaş Ankara'ya 60 km uzaklıkta, eski ilçelerden biridir. Tarihi İpek yolu üzerinde bulunan ilçe Beypazarı ve Nallıhan üçlemesinin en doğusunda yer alır. İstanbul - Ankara yolunun Ayaş'tan geçtiği, dolayısıyla ticari ve kültürel hayatın bu gelişmelerden önemli ölçüde etkilendiği bilinmektedir. Zengin bir geçmişe sahip olan Ayaş, kültürel varlıklarını günümüze kadar taşıyan, gelenek ve göreneklerine bağlı bir ilçedir. Ancak coğrafi yapısı itibarıyla tarıma elverişli topraklara sahip bu ilçeden eğitim, çalışma hayatı ve evlilik gibi nedenlerle büyük şehirlere doğru göç yaşanmaktadır.

Kültürel özelliklerini koruyan Ayaş ilçesinde; çeyiz serme, loğusa yatağı hazırlama, sünnet yatağı süsleme, dini bayramlarda ev süslemelerinde kullanılan işlemler ve ölüme tabut üstüne örtülen işlemeli örtüler olarak insan hayatının her döneminde işlemeye gösterilen özeni ortaya koymaktadır (Anonim).

Var olan değerlerimizi bölgesel özellikleri ile tanıtmak, kullanılan gereç, motif, kompozisyon, renk, uygulanan iğne teknikleri ile yapılan ürünleri ortaya çıkarmak ve belgelemek amacıyla, Ankara ili Ayaş ilçe merkezinde yapılan bu araştırmada; ilçe merkezinde çeyiz sandıklarıyla günümüze ulaşan dival işi tekniği ile işlenmiş bir grup ürün incelenmiş, kaynak kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda, dival işlemlerin gereç, teknik, renk, motif, kompozisyon özellikleri belirlenmiş ve fotoğraflarla desteklenerek sunulmuştur.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Ayaş yöresinde dival İşlemeciliği, geleneklerin sürdürülmesi çabalarıyla sınırlı da olsa günümüze kadar süre gelmiştir. Örneğin "Dünürlükten sonra (erkek evinin kızı isteyip söz alması) oğlan evi kız evine okuyucunun (düğünde çağrı yapan kişi) başında taşıdığı bindallı bohça örtülmüş sini ile toz şeker ve şerbet şekeri yollanır. Kız evi gelenlere işlemeli yağlık, peşkir armağan eder, ayrıca şekerden şerbet yapıp, sürahilere doldurulup üstüne yörede gılaşanlı örtü (yassı metal iplikle işlenmiş örtü) denilen işlemeyi örterek oğlan evine gönderilir (Doğruol, 1997:301).

Düğün öncesi çeyiz serme geleneği Ayaş'ta hala sürdürülmektedir. Kız anası, çocuğu doğar doğmaz çeyiz sandıklarını doldurmaya başlar. Kız istenip nişan yapıldıktan sonra çeyiz hazırlıklarına hız verilir. Çeşitli işleme tekniklerinin yer aldığı sandıklar dolusu çeyiz ailelerin ekonomik durumlarına göre değişebilmektedir. Ayaş'ta bu ekonomik duruma "gücü yettiğince" denilmektedir. Sandıklarda bulunan çeşitli işleme tekniklerinin içinde kanaviçe, suzeni, Türk işi, hesap işi, tel kırma ve dival işlemeli ürünler bulunmaktadır. Ancak dival işi tekniği ile yapılan işlemler, her evin sandığında yer almamaktadır. Evinde ve sandıklarında dival işi tekniği ürünler bulunması ailelerin ekonomik durumlarını da ortaya koymaktadır. Bu örneklerle Ayaş'ta daha çok "bey sülalesi" ya da "ağa sülalesi" diye adlandırılan ailelerde rastlanılmaktadır.

Çeyiz sandıklarında dival işi teknikleriyle işlenmiş yatak örtüsü, bohça, sedir örtüsü, yastık, perde, seccade v.b eşyaların bulunduğu kaynak kişilerce ifade edilmiştir. Bu ürünlere ilçede "bindallı işi" adı verilmektedir. Ayrıca gelin olacak kıza evlilik töreninde "baş entari" kıyafeti adı verilen kadife üzerine dival işi tekniği gelin elbisesi giydirilmektedir. Bindallı elbisesi olmayan aileler eş - dost ya da akrabalarından emanet almaktadırlar. Günümüzde ise kına gecelerinde gelin olan genç kız ve yakınları "bindallı" kıyafetler giyerek günün önem ve anlamına renk katmaktadırlar.

Kültür bir milletin maddi ve manevi değerlerinin tamamıdır. Kültür varlıkları ise; ona kişiliğini veren, ayrıcalıklı özellikleri nedeniyle de diğer ülkelerden ayıran ve kendine has şahsiyet kazandıran öz varlıklardır. Kendinden önceki kuşaklar tarafından genç nesillere emanet edilen bu kültürel varlıkların formlarının bozulması ve gün geçtikçe yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmaları kültürel mirasımızın yok olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle Anadolu'nun zengin maddi kültür değerlerinin yoğun olarak bulunduğu Ayaş ilçesinde tespit edilen, geçmişten günümüze ulaşmış dival işlemlerin gereç, teknik, renk, motif, kompozisyon özellikleri açısından incelenerek belgelenmesi önemlidir.

3. DİVAL İŞLEME TEKNİKLERİ (DİVAL EMBROIDERY TECHNIQUES)

İşleme iğne teknikleri gruplandırıldığında dokuma iplikleri kapatılarak yapılan iğneler içerisinde yer alan "dival işleme tekniği" teknik okullarda "Maraş işi, dival işi", halk arasında "mukavva işi", "basdırma" (Sürür, 1976:41), "mıhlama" veya "sim-sırma işi" ya da "bindallı işi" olarak adlandırılmaktadır. Akpınarlı (2004:132) Kırım-Tatar Türklerinde yapmış olduğu araştırmada da dival işi tekniği bindallı, örtü, kese ve torbalara rastlanıldığı ve işlemeye "mıhlama" denildiğini belirtmiştir.

Türk işleme sanatında önemli bir yeri olan Dival işleminin tersi ve yüzü farklı görüntüde olan tek yüzlü bir işleme tekniğidir. Desen kartonu, işleme kartonu ve kabartma kartonu, çiriş (çiriş adı verilen bir otun kökü kurutulmuş öğütülen, un kıvamında su ile karıştırılarak kullanılan yapıştırıcı) yardımı ile yapıştırılarak hazırlanmaktadır. Fazla çiriş spatula ve kuru kalıp sabunla düzeltilmektedir. Hazırlanan desen ve işleme kartonu birbirine teyellendikten sonra, desen möhlüke adı verilen oygu bıçağı ile oyulmaktadır. Oyulan desenin arkasındaki çirişli kısım dille (dildeki tükürük yapıştırmayı kolaylaştırmaktadır) ıslatılarak kompozisyona uygun yapıştırılmaktadır. Desenin yapıştırıldığı kumaş, desen büyüklüğündeki ince mukavvaya (gri karton) araya astar kumaş yerleştirilerek nakış makarası ile teyelleyerek gerilmektedir. Daha sonra cülde denilen tezgâha hazırlanan işleme parçası sıkıştırılarak işlemeye hazır hale getirilmektedir (Markaloğlu, 1991:38).

İğne ve biz yardımı ile kumaşın yüzeyinden 3 kat sim veya 7-11 kat sırma (metal iplik) ile kumaşın arka yüzeyinde ise ipliğin kaymaması için balmumu ile mumlanmış kumaş rengindeki iki kat çamaşır ipeği vb. ipliğin karşılıklı tutturulması ile çalışılmaktadır.

Üstte çok sayıda metal ipliğin bir arada düzenli bir şekilde kullanabilirliğini sağlamak için çağ (makaralık) adı verilen bir araç kullanılır. Teknik kumaşın yüzeyinde sarma, kumaşın tersinde ise hiristo teyeli görünümündedir (Markaloğlu, 1996:7).

Alt iplik üstten, üst iplik alttan görünmez ve tutturma düğümleri kumaş ile astar arasında kalır. Günümüzde motif kalıplarının hazırlanmasında çirişli işleme kartonunun yerine 1 mm'lik kösele ya da meşin de kullanılabilir. Nadiren de olsa ince kumaşlarda çirişle sertleştirilmiş kumaştan desen kalıbı hazırlanmaktadır. (Köklü,

2002:124). Eski yıllarda "ıhlamur ağacından yapılmış kalıpların üstüne işlenen" örnekleri de vardır (Barışta, 1999:204).

Dival işleme tekniği daha çok sarma tekniği ile işlenmektedir. Ayrıca verev yarmalı sarma, kabartmalı sarma, balık sırtı, hasır iğne, düz pesent, verev pesent, A pesent, zigzag pesent, aplike, taç (kenar) çalışması vb iğne teknikleri de uygulanmaktadır.

Dival işleme tekniğinde pul - boncuk dikimi, tırtıl (mat-parlak) dikimi, kordon tutturma, kafes (metal ipliklerin kaşıklı tutturulması) çalışması vb yardımcı ve süsleme iğne teknikleri olarak kullanılmaktadır.

Müze ve basılı kaynaklardan elde edilen bilgilere göre dival işi tekniği ile işlenmiş ürünlerde yakut, mercan ve inci gibi değerli taşların da süslemelerde kullanıldığı görülmektedir (Markaloğlu,1996:10).

Ayrıca geçmişte, dival işleme tekniğinin evrak çantası, cüz kesesi, kahve ibriği torbası, küçük sofraya nihaleleri, terlik, pabuç, bindallı, yatak örtüsü, perde, yer yaygısı, divan örtüsü, yastık, bohça vb. ile erkek işlemeciler tarafından işlenen eğerler, at örtüleri, ok ve yay torbaları, resmi ve askeri kıyafetler, askeri malzemeler, puşideler ve çadırların süslemesinde kullanıldığı gözlenmektedir (Delibaş, 1993:170).

4. AYAŞ DİVAL İŞİ ÖRNEKLERİ (DİVAL EMBROIDERY OF AYAŞ SAMPLES)

Ayaş ilçesinde tespit edilen, geçmişten günümüze ulaşmış dival işlemlerinden örneklerinin özellikleri incelendiğinde:

- **1.Örnek: Dival İş Yatak Örtüsü:** Çözüğü pamuklu ipek mor kadife üzerine, sarı metal iplikle (sırma) dival işi tekniği ile işlenmiş yatak örtüsüdür. 160x180cm boyutlarında dikdörtgen arkası astarlanmamış bu örtü, kurdele çiçek demeti motiflerinden gelişen bitkisel bezemeli bir kompozisyonla yerleştirilmiştir (Resim 1). Örtünün ortasında bir madalyon oluşturacak biçimde karşılıklı oturtulmuş dört kurdeleli çiçek demeti motifleri ayrıca dört köşede birbirine bağlı "C" ve "S" kıvrımlı dallarla pamuk iplikle kabartma yapılmış güller, yıldız müge, lale çiçekleri ve yapraklarla yoğun desen motifleri ile çevrelenmiştir. Desen, kartondan oyularak hazırlanmış sarma tekniği, pul ve tırtıl da kullanılarak yatak örtüsüne zenginlik kazandırılmıştır.

Resim 1. Dival işi yatak örtüsü (Nahide Demircioğlu koleksiyonu)
(Photography 1. Dival embroidery bedcover)

- **2.Örnek: Dival İşi Yatak Örtüsü (Sünnet Yatağı):** 157X180 cm boyutlarında bordo renginde koton kadife dokumanın üzerine, sarı metal iplikle (sim)dival işi tekniği işlenmiş dikdörtgen yatak örtüsüdür (Resim 2). Motifler iki saksının içinden çıkan yıldız çiçekleri ve yapraklarını "S" ve "C" kıvrımlı dallar çerçevesinde bu bitkisel bezeme simetrik olarak örtünün ortasında yer almıştır. Dört köşeye saksı motifi ve "S" kıvrımlı dallar, küçük yıldız çiçekleri düzgün aralıklarla serpmeler halinde yerleştirilmiştir. Örtünün en dış kenarları "C" kıvrımlı birbirine bağlantılı bordürle çevrelenmiştir. Yatak örtüsünde desen kartondan oyularak hazırlanmış, sarma tekniği ile işlenmiş pul ve tırtıl gereçleri kullanılarak süsleme tekniği uygulanmıştır.

Resim 2. Dival işi yatak örtüsü (sünnet yatağı Nezihe Atasoy koleksiyonu)
(Photography 2. Dival embroidery bedcover-circumcision bed)

- **3.Örnek: Dival İşi Entari (Gelin Giysisi):** Koton bordo kadife üzerine beyaz metal iplikle (gümüş) tırtıl, kurt, payet gibi gereç kullanılarak dival işi tekniği ile işlenmiş bindallı (gelin giysisi) kıyafettir. Tek parçalı, bel kısmından aşağıya etek uçlarına doğru genişleyen modeldir. Yaka etrafı ve etek uçlarında "C" kıvrımlı dallarla bitkisel bezemelerle bordür oluşturulmuştur. Bedenin ön ve arka kısımları "C" kıvrımlı geometrik hatların içine gül, mine ve yasemin demeti, dalların ve yaprakların birleşmesiyle kompozisyon oluşturulmuştur. Ayrıca, kollara da simetrik gül ve mine motifleri yerleştirilmiştir. Kabartma gül motiflerin alt dolgularına pamuklu iplikle yükseklik verilmiştir. Desen, kartondan oyularak hazırlanmış, sarma ve süsleme iğneleri ile işlenmiştir. Kıyafetin iç astarı humayin dokuma ile astarlanmış etek ve yaka etrafı ince hazır dantelle temizlenmiştir (Resim 3).

Resim 3. Dival işi entari (gelin giysisi Samiye Dikmen koleksiyonu)
(Photography 3. Dival embroidery entari-wedding dress)

- **4.Örnek: Dival İşİ Entari (Gelin Giysisi):** Koton mor kadife dokuma üzerine tırtıl, kurt, payet, sarı metal iplikle (altın) dival işi tekniğiyle işlenmiş bindallı (gelin giysisi) kıyafettir. Tek parçalı, bel kısmından uçlarına doğru genişleyen, bedenın içi ince dokuma (humayın) ile astarlanmış, yaka, kol ve etek uçları ince pamuklu hazır harç dantelle çevrelenmiştir. Ön ve arka beden, sepetin iki kenarında simetrik yer alan "S" kıvrımlı dallar, yapraklar, müge, lale, kabartmalı gül motifleri ile bezenmiş üç grup halinde kompozisyon oluşturulmuştur. Bedenine yerleştirilmiş grupların arasına küçük yıldız çiçek motifleri aralıklarla serpiştirilmiştir. Etek ucu bağlantılı fiyonk demeti ile sınırlandırılmıştır. Üst beden, yaka ağzı, ince şerit içinde yer alan yapraklı bordür ve koltuk altına doğru zincir halkalar iki sıra halinde yerleştirilmiştir. İki kol üzerinde "S" kıvrımlı dallar üzerinde çiçek motifleri yer almaktadır. Kabartma gül motiflerin alt dolgularına pamuklu iplikle yükseklik verilmiştir. Desen, kartondan oyularak hazırlanmış, düz sarma tekniği ile işlenmiş tırtıl (mat-parlak) ve pul kullanılarak süslemeler yapılmıştır (Resim 4).

Resim 4. Dival işi entari (gelin giysisi Nahide Demircioğlu koleksiyonu)
(Photography 4. Dival embroidery entari-wedding dress)

- **5.Örnek: Dival İşİ Entari (Gelin Giysisi):** Koton bordo kadife dokuma üzerine, beyaz metal iplikle (gümüş) tırtıl, kurt, pul ile dival işi tekniği ile işlenmiş bindallı (gelin giysisi) kıyafettir. Tek parçalı, bel kısmından etek uçlarına doğru genişleyen modeldedir. Yaka etrafı, kol ve etek uçları pamuklu hazır harç(dantel) ile tutturularak temizlenmiş, kıyafet iç astarı pamuklu beyaz dokuma (humayin) ile astarlanmıştır. Gül desenleri pamuklu iplikle kabartılmış, diğer desen kalıpları kartondan oyularak hazırlanmış sarma ve süsleme iğne teknikleri ile işlenmiştir. Ön ve arka bedende yapraklar, dallar, gül, yıldız, müge çiçek demetlerini büyük "C" kıvrımlı üçgen taçlar çevreleyerek kompozisyon oluşturulmuştur. Kollarda da bedende kullanılan motifin bir kısmı kullanılmıştır. Etek uçlarında "C" kıvrımlı üçgen taçlı kurdeleli gül motifli ince bordürle çerçevelemiştir (Resim 5).

Resim 5. Dival işi entari (gelin giysisi Nezihe Atasoy koleksiyonu)
(Photography 5. Dival embroidery entari-wedding dress)

- **6. Örnek: Dival İşi Sedir Örtüsü (Makat Örtüsü):** 43x35 cm boyutlarında uzun dikdörtgen biçiminde sedir örtüsüdür. (İlçede sedir makatı olarak isimlendirilmektedir) Bordo rengi kadife dokuma üzerine yer yer tırtıl ve sarı metal iplikle (sim) dival işi işlenmiştir. Sedir örtüsü beyaz patiska ile astarlanmış ve etek uçları metal bükümlü iplikle yapılmış bir püskül harcı ile süslenmiştir. Sedir örtüsünde yer alan "C" kıvrımlı dalların ortasına yerleştirilen mine çiçekleriyle karşılıklı iki kenarda bordürle çevrelenmiştir. Bir sepet içinden çıkan dallara bağlı üç gül, lale, mine ve yaprak demeti motif simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu demet motifi sedir örtüsünde üç grup halinde tüm yüzeyde kompozisyon oluşturmuştur. Desen, karton kalıplardan oyularak hazırlanmış, gül motifleri pamuklu ipliklerle alt dolgusu yükseklik verilerek sarma ve süsleme iğne teknikleri ile işlenmiştir (Resim 6).

Resim 6. Dival işi sedir örtüsü (makat örtüsü Nahide Demircioğlu koleksiyonu)
(Photography 6. Dival embroidery divan cover)

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Tarihi geçmişi ile zengin bir kültüre sahip olan Ayaş ilçesinde el işlemleriyle bezenen çeyiz eşyaları arasında dival işinin ayrı bir yeri vardır. İlçede bu işleme tekniğinin yapılmadığı, ailelerin ekonomik durumlarına göre İstanbul Kapalı Çarşı esnafından satın alındığı, bu alışverişin özellikle ilçenin tüccarları tarafından yapıldığı kaynak kişilerce ifade edilmiştir. Geçmişte satın alınarak evleri süsleyen ve gelin elbisesi olarak kullanılan bu ürünlerin, günümüzde anadan evlada miras olarak geçmekte olduğu ve değerli bir yadigar olarak saklandığı anlaşılmaktadır.

Ayaş ilçesinde dival işi örneklerine en çok rastlanılan eşya türleri bindallı giysi (gelin elbisesi), yatak örtüsü, sedir örtüsü ve bohçalardır. Bu eşyalar mor, kırmızı, bordo (yörede vişne çürüğü denilmektedir) renkli kadife dokumalar üzerine 3-7 kat metal ipliklerle (sim ya da sırma) sarma tekniği ile işlenmiştir. Pul ve tırtıl gibi gereçler kullanılarak süsleme iğne teknikleri ile zenginleştirilmiştir. Motifler karton kalıplardan hazırlanıp üst zemin metal iplik, alt zemin pamuklu iplikle tutturulup tek yüzey oluşturulmuştur. Günümüzde ince mukavvaya gerilerek işlenen ürünler

geçmişte gergef denilen büyük tezgâhlara gerilerek işlenmişlerdir. Desen özelliklerine bakıldığında bitkisel bezeme (gül, lale, mine, yaprak ve kıvrımlı dallar) ve nesnel (vazo, saksı) bezemelerin yoğun kullanıldığı görülmektedir. Motiflerde bulunan gül desenleri pamuklu ipliklerle dolgular yapılarak kabartılmış ve ürünlere yükseklik katarak üç boyutlu görüntü sağlanmıştır. Ürünlerin tersinin ise humayın denilen ince beyaz dokuma kumaşla astarlandığı saptanmıştır.

Ayaş'ta özellikle evlilikler söz konusu olduğunda dival işi tekniği ile işlenmiş giysilerin ağırlıklı olarak sandıklardan çıkarıldığı görülmektedir. Kına gecelerinde ve evlilik törenlerinde "baş entari" olarak adlandırılan bindallı kıyafetleri giyilmektedir. Çeyiz serme, loğusa yatağı ve sünnet yatağı süslemelerinde dival işlemeli ürünler kullanılmaktadır. Sandığında dival işi bulunmayan ailelerin bu işlemleri ödünç alarak kullandıkları kaynak kişilerce ifade edilmektedir.

Aile büyükleri sandıklarda sakladıkları ata yadigarı nadide işlemleri özel günlerde ortaya çıkarıp genç kuşaklara kullandırmaktadırlar. Bu ürünler büyüklerin sağlıklarında verdikleri hediyeler veya vefatları sonucunda da sandıklardaki işlemlerin çıkarılıp çocuk veya torun sayısına göre hatıra olarak paylaşdırılmaları nedeniyle dağılmaktadır. Çeşitli nedenlerle edinilen bu ürünler çocuk veya torunların yurt içi veya yurt dışına gitmeleriyle yer ve el değiştirmektedir.

Bu el değişim hazine değerindeki koleksiyonu dağıtmaktadır. Bir bindallı kıyafeti ya da yatak örtüsü özelliği bozularak kesilip parçalanmaktadır. Bu paylaşım o işlemin değerini kaybettirmektedir. Bu ürünler değerini kavrayamayan bilinçsiz kişilerin eline geçince de zarar görmektedir. (Örneğin temizleme koşullarına uyulmadan su ile yıkama - ki dival işi tekniğinde karton kalıp kullanılarak sarma yapıldığından su ile yıkama yapılmaz-) Yaşanan sorunlar bir kültürün gelecek kuşaklara aktarılmadan yok edilmesine neden olmaktadır. Sayılan nedenlerle Ayaş ilçesinde bulunan dival işlemleri de yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır.

Ayaş ilçesinde olduğu gibi yurdumuzun diğer köşelerinde de bu tür işlemlere rastlamak olasıdır. Resmi ya da özel kuruluşların bu işlemleri toplaması ve değerlendirmesi öncelikle getirilecek bir öneridir. Bu işlemler karakteri bozulmadan kullanım alanları değiştirilerek günümüze kazandırılmalıdır. Çünkü bu işlemler desen, teknik ve renk özellikleri yönünden yararlanabileceğimiz en değerli kaynaklardır. Seri üretime yönelik çalışmalar yapılarak gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında satış olanakları yaratılmalı, ekonomi ve turizme katkı sağlanmalıdır.

Bu güçlü öz mirasımızın bizden sonraki gelecek kuşaklara ulaşılmasına yardımcı olarak çalışmalara yer verilmeli, daha çok yaşamasına katkıda bulunulmalıdır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Akpınarlı, H.,F., (1999). "Kırım El Sanatlarının Dünü Ve Bugünü". Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
2. Anonim, Ayaş Belediyesi, (1999). "Ayaş'ın Görsel Tarihi". Ankara: Özkan Matbaacılık.
3. Barışta, H.Ö., (1999). "Osmanlı İmparatorluğu Dönemi İşlemleri". Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
4. Delibaş, S., (1995). "İşleme Sanatı". İstanbul: T.C.Kültür Bakanlığı, Apa Ofset Basımevi.
5. Doğruol, H., (1995). "Ayaş'ta Çorapçılık ve Testicilik". Ankara: Özkan Matbaacılık.
6. Köklü, H., (2002). "El İşlemleri". İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

7. Markoğlu, Ş., (1991)“Kahramanmaraş'ta” Maraş işi “İşlemeler”. Ankara:Kültür ve Sanat Dergisi, Sayı.10, ss.37-40.
8. Markaloğlu, Ş., (1996). “Dival İşleme(Sırma-Maraş işi)”. Ankara: Özkan Matbaacılık.
9. Sürür, N., (1976). “Türk İşleme Sanatı ”. İstanbul: Ak Yayınları, Türk Süsleme Sanatları Serisi:4.
10. Ülker, N., (2005). “Ayaş Yöresi Yağlıkları”. Motif Halk Oyunları Dergisi: Yıl 11, Sayı.40, ss.4-7.

KAYNAK KİŞİLER (REFERENCE PEOPLE)

- Nezihe ATASOY 1926-2009
- Nahide DEMİRCİOĞLU 1926, Ayaş, Ev kadını
- Samiye DİKMEN 1926, Ayaş, Ev kadını